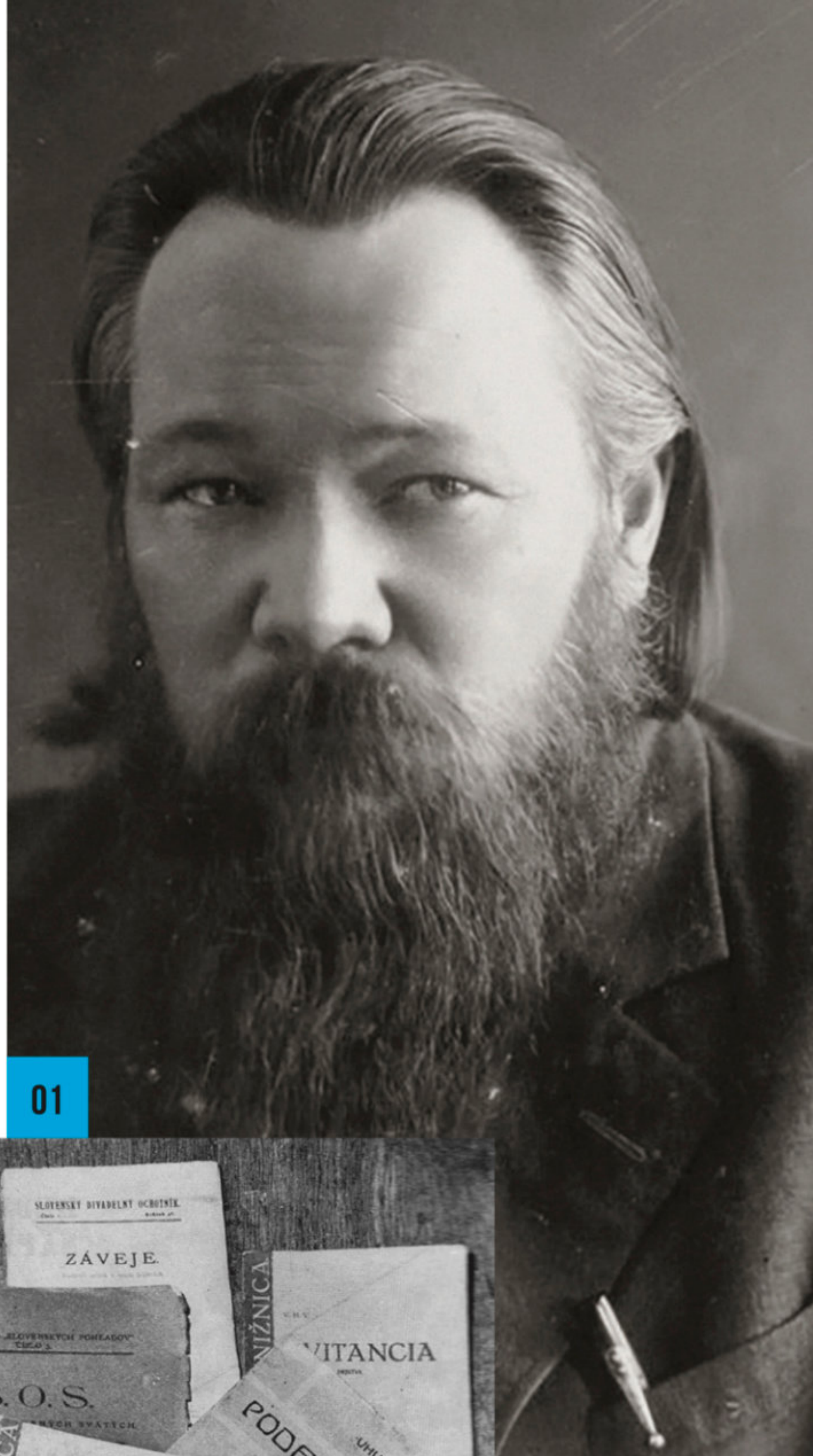

01

STARÁ PAZOVA. »Hotel Petrovič«.

02

03

- 01 Vladimír Konštantín Hurban (1884 – 1950) – v dejinách slovenského divadelníctva známy ako Vladimír Hurban Vladimírov (VHV); evanjelický kňaz, dramatik, prozaik, publicista.
- 02 Stará Pazova – mestočko vo Vojvodine, v Srbsku, rodisko a pôsobisko Vladimíra Konštantína Hurbana.
- 03 Ukážky niektorých knižných vydaní hier Vladimíra Hurbana Vladimírova. Medzi nimi aj historická hra *Ludovít Štúr*.
- 04 Ochotníci zo Starej Pazovy, ktorí v roku 1925 uviedli v Belehrade hru *Ludovít Štúr*. Prvý sprava Vladimír Konštantín Hurban.
- 05 Svetozár (Sveto) Hurban a Vladimír Konštantín Hurban v Starej Pazove v roku 1930.
- 06 Hurbanovská fara v Starej Pazove.
- 07 Rodokmeň rodiny Hurbanovcov, ktorý vytvoril Vladimír Konštantín Hurban. Rukou dopísal rodné priezvisko matky „Štúr“.

04

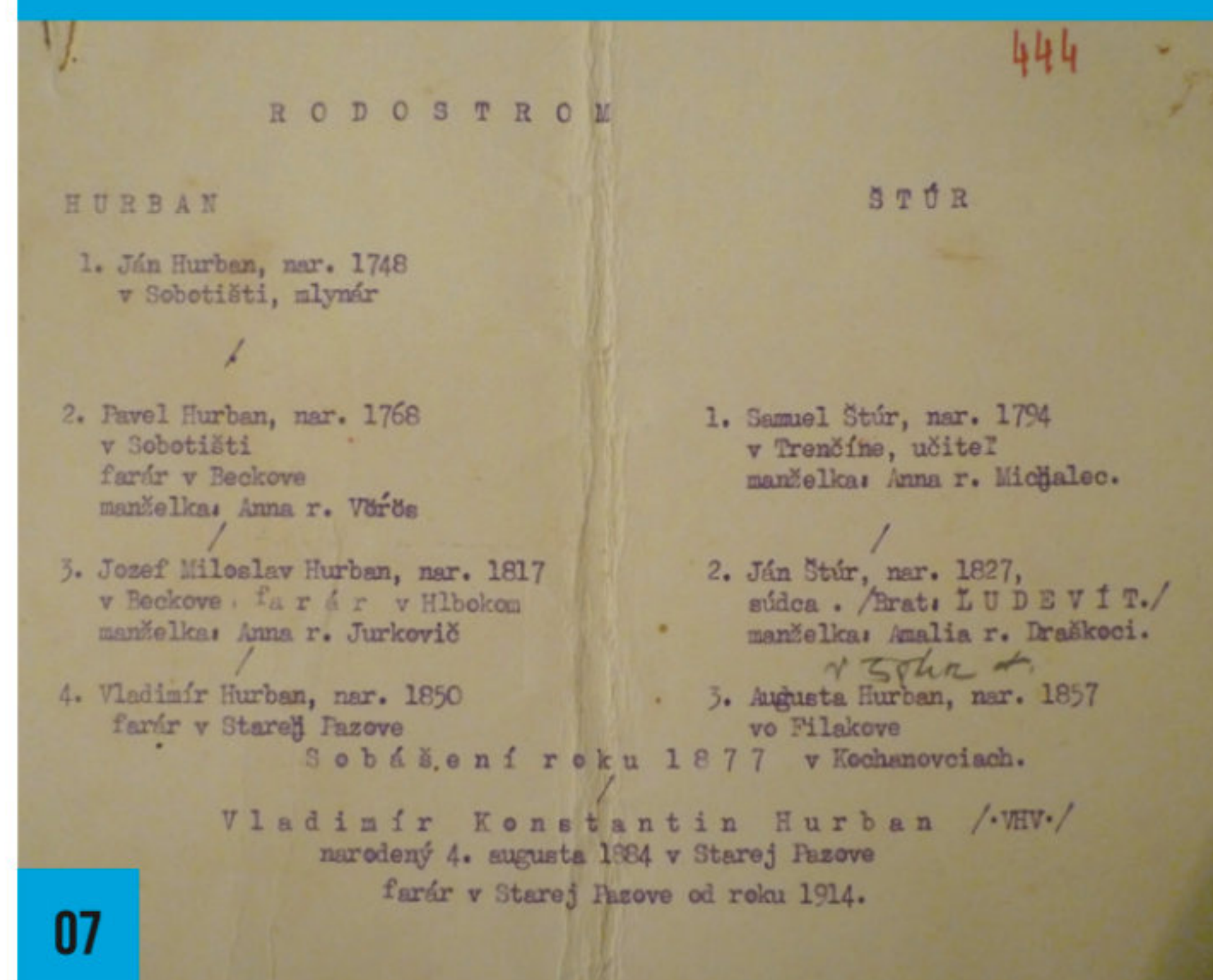
05

06

VLADIMÍR KONŠTANTÍN HURBAN (VHV) 4. 8. 1884, STARÁ PAZOVA – 28. 9. 1950, STARÁ PAZOVA

Štúrov prasynovec a Hurbanov vnuk Vladimír Konštantín Hurban, syn Vladimíra Hurbana a Augusty Štúrovej zdedil po slávnych predkoch umelecký i organizačný talent. Po štúdiách na gymnáziu v Záhrebe a teológii vo Viedni a v Bratislave pôsobil ako učiteľ, kaplán a neskôr ako evanjelický farár v Starej Pazove, kde sa popri kňazských povinnostiach venoval najmä literárnej a publicistickej činnosti. Literárne texty uverejňoval pod pseudonymom Vladimír Hurban Vladimírov (najčastejšie pod skratkou VHV), aby sa odlišil od bratranca, tiež Vladimíra (syna Svetozára). Písal najmä divadelné hry, teoretické práce o divadle a literatúre, ale aj prózy či jazykovedné štúdie. Je autorom viacerých drám, historických hier i veselohier, rozhlasových hier, napísal operetné libretá a patrí k priekopníkom v tvorbe filmového scenára. Jeho drámy vykazujú znaky profesionálnych divadelných kultúr európskych veľkomiest a moderných dramatických prúdov (symbolizmu a expresionizmu). V roku 1924 sa pustil do písania hry s historickou témou. Dramatických hrdinov vybral doslova z domáceho prostredia. Dej sústredil okolo prastrýca Ludovíta a starého otca Jozefa Miloslava Hurbana. Meno slávneho predka sa ocitlo aj v názve hry, v rukopise dokonca v pôvodnom znení mena „Ludevít“. Drámu po názvom *Ludovít Štúr* koncipoval ako „dramatický úryvok zo života veľkého Slováka“, neskôr v roku 1926 vyšla ako historická hra v troch dejstvách. Pri písaní sledoval jediný cieľ – vytvoriť drámu zachytávajúcu činnosť významných národných dejateľov, aby podporil súdobé vlastenecké, osvetové a národné snaženia.

07

HURBANOVCI A DIVADLO

01

03

Hurbanova vnučka, dcéra Vladimíra Hurbana a Augusty Štúrovej, využila kombináciu štúrovskej a hurbanovskej krvi najmä pre neúnavnú prácu na poli národnej kultúry a ochotníckeho divadla. Po štúdiách na dievčenskom lýceu v Záhrebe sa vrátila na hurbanovskú faru, kde sa spolu s bratom Vladimírom stala oporou kultúrneho a spoločenského života v Starej Pazove. Do rodičovského domu Hurbanovcov často prichádzali priatelia, spisovatelia, osvetoví pracovníci i divadelníci a Ľudmila tieto spoločenské stretnutia pripravovala a iniciovala. Zdokonaľovala sa v jazykoch, o veciach národných i súkromných viedla početnú korešpondenciu s Ľudmilou Podhradskou, s Karolom a Jánom Štúrom, s Jozefom Maliakom a organizovala divadelný život v Starej Pazove a v okolí. Bola zakladajúcou členkou a zároveň predsedníčkou Ústredného spolku československých žien v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov. Písala krátke prózy, bájky a jednoaktovky, zdramatizovala poviedku *Rysavá jalovica*, je autorkou viacerých rozprávok. Správy o divadelných predstaveniach posielala do slovenských novín a časopisov. Ako režisérka a herečka sa podpísala pod mnohé inscenácie, pozývala okolité divadelné súbory na host'ovanie a na divadelné dosky prilákala aj hanblivé sedliacke ženy a dievčatá. O činnosti pazovských ochotníkov zanechala vzácne svedectvo v podobe kronikárskeho zápisu nazvaného *Opis slovenských ochotníckych predstavení v Starej Pazove*, v ktorom sú podrobne zdokumentované udalosti vedúce k vzniku divadla ako aj jednotlivé predstavenia.

ĽUDMILA HURBANOVÁ
8. 6. 1878, STARÁ PAZOVA —
19. 10. 1969, STARÁ PAZOVA

- 01 Ľudmila Hurbanová (1878 – 1969) – prozaička, publicistka a dramatička; herečka, organizátorka a kronikárka ochotníckeho divadla v Starej Pazove.
- 02 Titulný list publikácie *Kronika divadelného ochotníctva v Starej Pazove*, autorkou ktorej je Ľudmila Hurbanová.
- 03 Divadelný plagát z roku 1920 oznamujúci uvedenie veselohry poľského autora Aleksandra Fredra *Hrúza, čo sa robí!*, v ktorej úlohu Madleny stvárnila Ľudmila Hurbanová.
- 04 Ľudmila Hurbanová v spoločnosti divadelníkov zo Starej Pazovy v roku 1931.
- 05 Hurbanovci udržiavali priateľské vzťahy s rodinou kňaza, literáta a pedagóga Jozefa Podhradského. Fotografia zachytáva Ľudmilu Hurbanovú (druhá zľava) medzi Podhradskými – syn, dcéry, zať, v strede sediaci Jozef Podhradský, zľava sediaci jeho manželka Pavlína Podhradská.
- 06 Recenzia na inscenáciu *Testiná do domu, spokojnosť z domu* (1903) uverejnená v *Národných novinách*, v ktorej rolu Elizabety Fedorovny stvárnila Ľudmila Hurbanová.

04

05

Stará Pazova vo februári. Lanská vydarená prvá slovenská zábava staro-pazovská našla toho roku výdatného pokračovania. Čo by u nás nikto za možné nebol držal, to príkladnou energiou a obetivosťou previedla naša mladá, keď nám 2. februára na Hromnice v šumnom hostinci nášho Martinka Kirsnera predstavila divadelný kus „Testiná do domu, pokoj z domu“.

Prvé slovenské divadlo v Pazovej! To pre naše mesto udalosť prvotriedna, ktorá zasluhuje zvečnenia.

Konstantín Petrovič Maňkov (pán Adam Vereš) a Elizabeta Fedorovna (sl. Ľudmila Hurbanová) sú mladí manželia, ktorí trávajú prvý polrok svojho manželstva. Všetko by bolo dobre, ale do domu zavíta osud v osobe testinej Ady Christodulovny Vierkovej (sl. Ida Roháčova), Elizabetinej matky — a tá učí svoju dcéru rozmarnosti a márnivosti, ba dressiruje skromnú a úprimnú Elizabetu na umelé do mdlôb padania, ako na prostriedok vymáhania od muža všetkých rozmarných chýtok. Ačpráve nerada a s vnútorným protivením sa, no predsa nasleduje Elizabeta radu matkinu — a nebo manželského šťastia počne sa kaboniť. No závesu ešte blíži sa pomoc Konstantínovi. Jeho strýčko Grigorij Grigorievič Maňkov (p. Juraj Ježo), ktorý Annu Christodulovnu i jej kumšty už od dávna dobre zná, zavíta do domu. Dvaja medvedí vraj v jednej jaskyni. Strýčko odkryje Konstantínovi, ktorý premenenie svojej ženy nijako chápať nemôže, machinácie Adine a „vystřnadi“ pekne-rúce pani testinú von z domu — a zakalené nebo manželského šťastia vyjasní sa zase. Výstupy obživuje ešte jedna osoba, ktorá z taktických pohľadov v našom páde bez čarovania premenila svoje pohlavie, z chýžnej Kapitoliney stal sa totiž chýžny Kapitolinou (u. Ferd. Vlecko).

06

JOZEF MILOSLAV HURBAN,

01

02

03

- 01 Svetozár (Sveto) Hurban – herec Slovenského národného divadla v rokoch 1929 – 1933.
- 02 Stretnutie Hurbanovcov. V strede stojí Sveto Hurban, vedľa jeho sestra Hana, z druhej strany bratranec Vladimír (VHV), vľavo sedí strýná Augusta, vedľa nej Svetova matka Ružena.
- 03 Svetozár (Sveto) Hurban s bratom Konštantínom Hurbanom v roku 1926.
- 04 Svetozár Sveto Hurban ako Harry Fritz v hre Paula Franka *Hotel Ritz*, ktorá mala v SND premiéru 6. decembra 1930 v réžii Andreja Bagara.
- 05 Ružena Porubská (1908 – 1978) – manželka Sveta Hurbana, herečka Slovenského národného divadla.
- 06 Sveto Hurban ako Roger a Ružena Porubská ako Joyce v hre Laurence E. Jonsona *Rozum rodiny*, ktorá mala v SND premiéru 11. októbra 1932 v réžii Janka Borodáča.

Najmladší z vnukov Hurbanovcov, Svetozár (Sveto) Hurban, bol synom Konštantína Svätoboja (1858 – 1924), tretieho syna Jozefa Miloslava Hurbana a Anny Jurkovičovej. Rodina Konštantína Hurbana sa v roku 1918 presťahovala z Martina do Starej Pazovy, kde Konštantín získal úradnícke miesto v Staropazovskej banke. V Starej Pazove dokončil Sveto základnú školu a začal študovať na gymnáziu, neskôr však prestúpil na slovenské gymnázium do Báčskeho Petrovca. Chýrne petrovecké gymnázium však nedokončil, viac ako štúdium ho lákalo divadlo. Zážitky z detstva i mladosti a aktívna činnosť medzi ochotníkmi viedli mladého Sveta k divadlu. V roku 1926 odchádza do Belehradu a začína študovať na Divadelnej škole pri Národnom divadle. O dva roky neskôr ho už vidíme ako člena Súboru družstva Srbského národného divadla v Novom Sade. Chýr o jeho herectve sa dostal až do Bratislavy, odkiaľ prišla ponuka pracovať v Slovenskom národnom divadle. V apríli 1929 dostáva list od Janka Borodáča, ktorý mu ponúka herecký post, dokonca s platom 1000 korún mesačne, hoci začiatočnícky plat herca bol vtedy 400 korún. Talentovaný Sveto neváha a na jar 1929 nastupuje ako herec do súboru SND, kde sa postupne prepracováva k významnejším postavám a získava si priazeň obecnstva. Sľubne rozbiehajúcu sa hereckú kariéru však zastavila nešťastná náhoda. Z dovolenky u rodičov v Srbsku sa už nevrátil, 30. júla 1933 zahynul vo vodách Dunaja pri Zemune. Rozosmiata tvár a oči plné ohňa už na javisko nevstúpili.

06

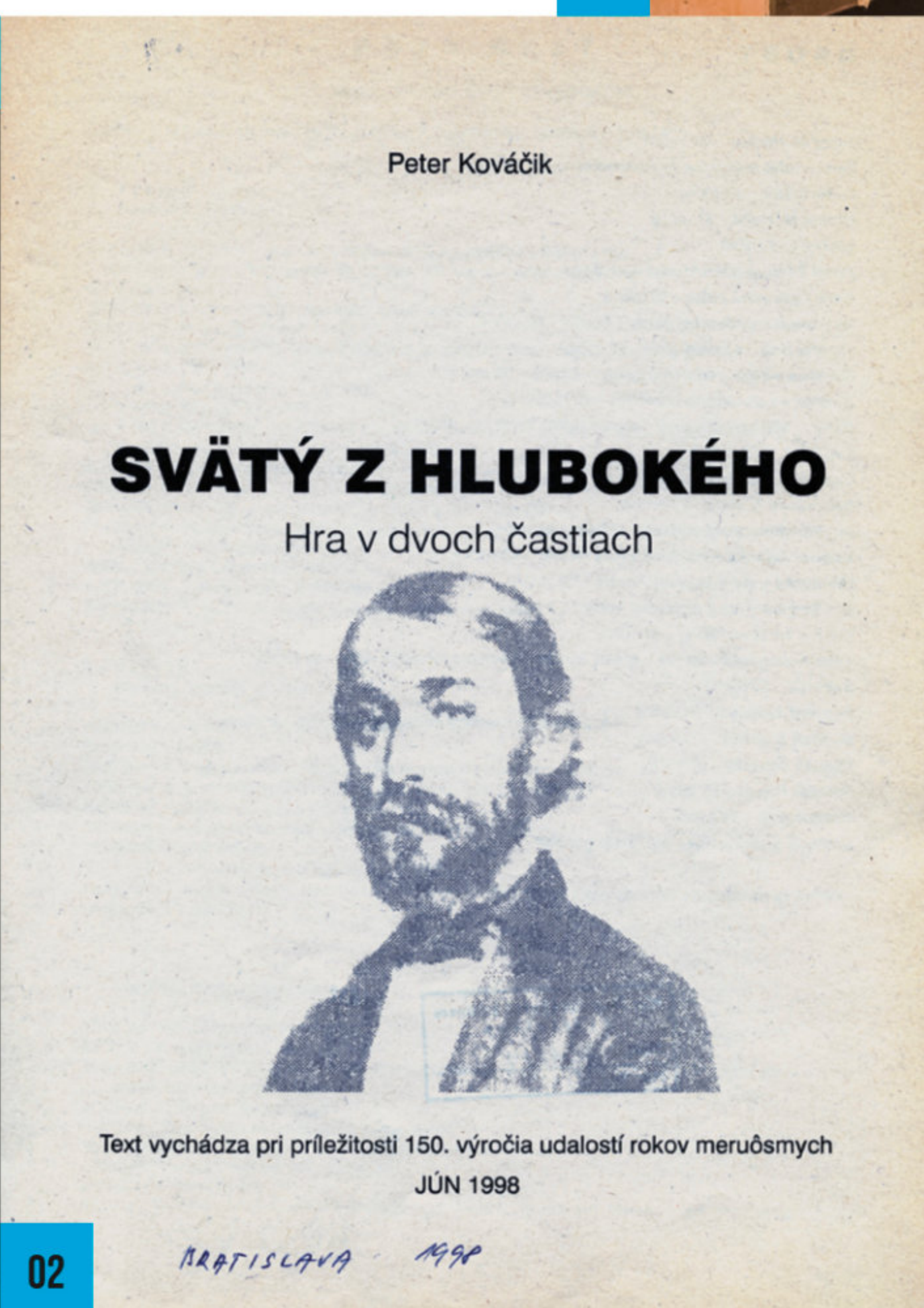
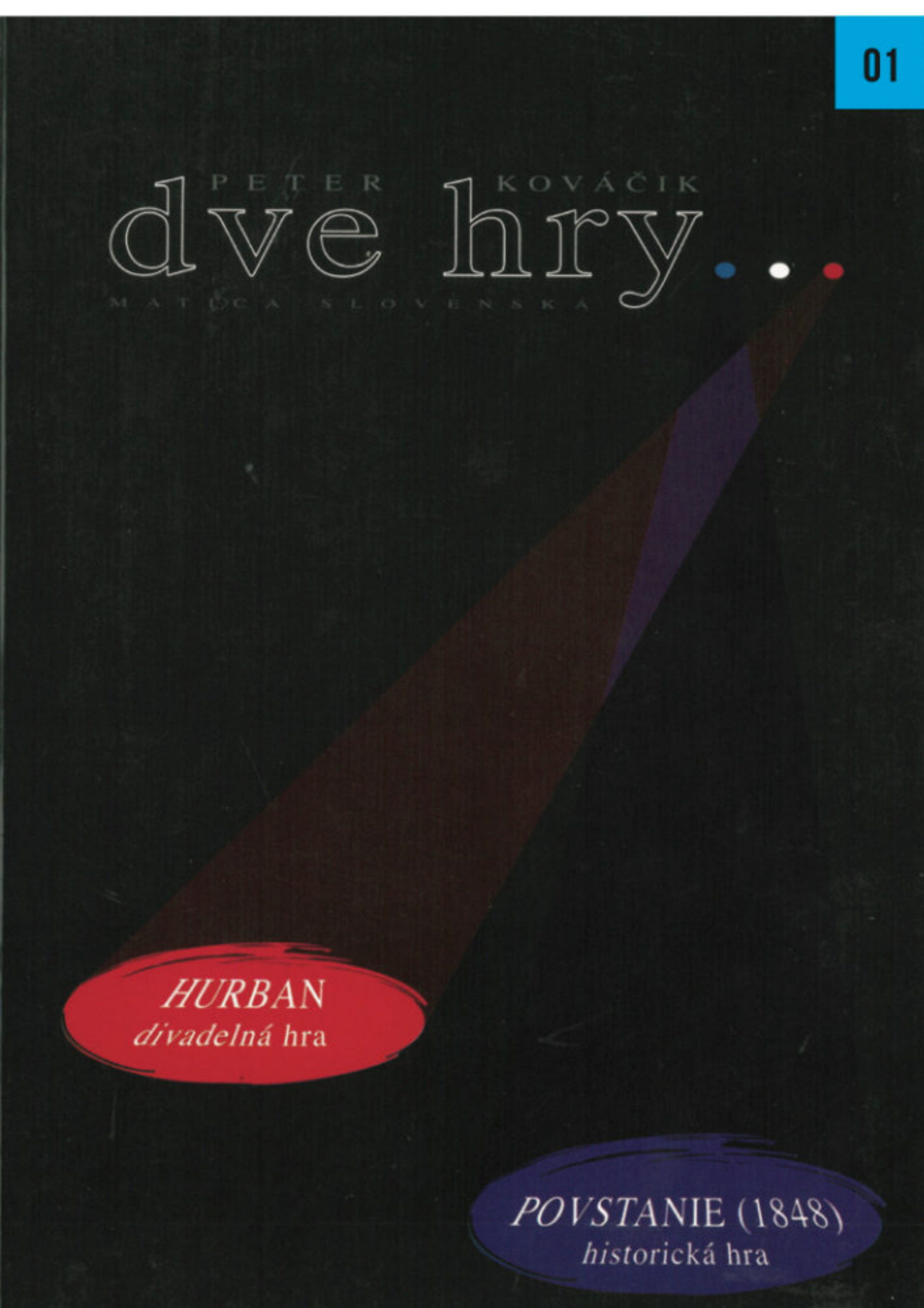
04

05

SVETOZÁR (SVETO) HURBAN
6. 3. 1909, TURČIANSKY SV. MARTIN – 30. 7. 1933, ZEMUN

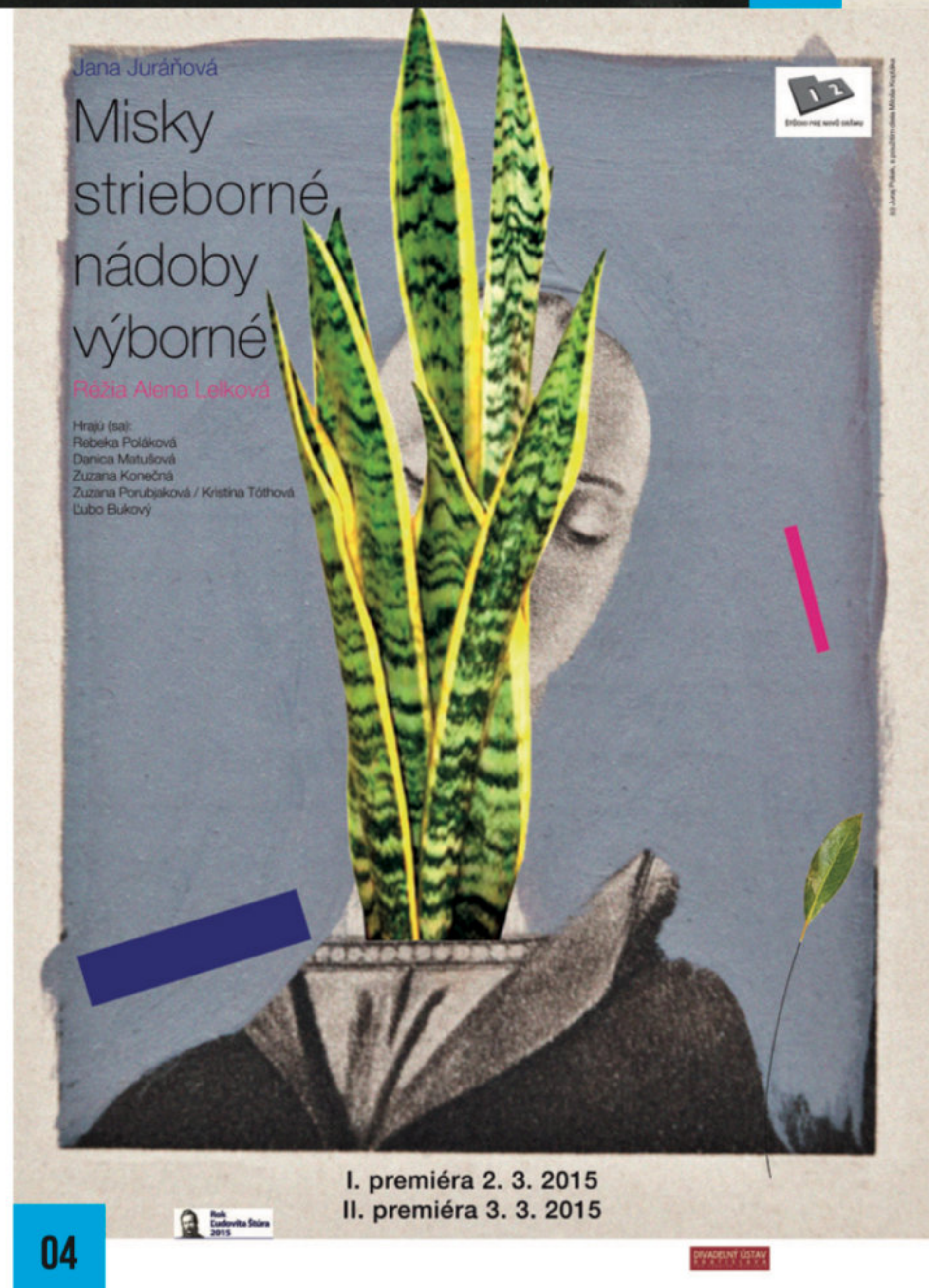
HURBANOVCI A DIVADLO

Dejiny slovenského divadla sú plné stôp, ktoré v ňom zanechali Jozef Miloslav Hurban a Hurbanovci. Umelecký odkaz Hurbanovcov odznieva nielen v ich dramatickom diele, ale aj v divadelných hrách a inscenáciách, v ktorých Hurban vystupuje ako hlavný hrdina alebo jeden z dramatických hrdinov.

Pohnutý osud Jozefa Miloslava Hurbana spracoval do dramatickej podoby Peter Kováčik v hre *Svätý z Hlubokého* (1998), v ktorej sledujeme Hurbana vo víre historických udalostí od mája 1848 do mája 1850. Hru Kováčik neskôr prepracoval a vydal pod názvom *Hurban* (2006). Úlohe Hurbana pri organizovaní ozbrojených vystúpení Slovákov sa venoval aj Ján Vlkolín v hre pod príznačným názvom *Dobrovoľníci aneb Povstaňja slovenské 1948*, ktorá vyšla v roku 1998 s cieľom pripomenúť si revolučné udalosti formou dokumentárnej drámy. Revolučným vystúpením Slovenskej národnej rady na myjavských kopaniciach začína historická hra Petra Kováčika z roku 2009 vydaná pod titulom *Povstanie (1848)*, v ktorej je Hurban pomerne historicky verne vykreslený ako vodca slovenských povstalcov.

Postava Jozefa Miloslava Hurbana a jeho generačných druhov stojí v centre pozornosti aj v ďalších dramatických textoch. K tým zaujímavým (ale aj polemickým) patrí hra *Misky strieborné, nádoby výborné* (1997) autorky Jany Juráňovej, ktorá poukázala na problematický výklad národných dejín a legendami opradený obraz štúrovskej generácie istým spôsobom zdeformovala. Úspešné uvedenie hry v Štúdiu 12 (premiéra 2. a 3. marca 2015) rozvírilo diskusiu o skutočných ideách i ideáloch romantických básnikov a otvorilo otázky o úlohe a postavení žien vo vtedajšej spoločnosti.

- 01 Titulný list knižného vydania hier Petra Kováčika – divadelná hra *Hurban* a historická hra *Povstanie (1848)*.
- 02 Titulný list hry Petra Kováčika *Svätý z Hlubokého* (1998), ktorú dramatik napísal pri príležitosti 150. výročia revolúcie roku 1848/49.
- 03 Jana Juráňová: *Misky strieborné, nádoby výborné*; 2015, Štúdio 12, réžia Alena Leľková; (zľava) Zuzana Konečná, Ľubomír Bukový, Rebeka Poláková.
- 04 Plagát k inscenácii hry *Misky strieborné, nádoby výborné*, ktorú v réžii Aleny Leľkovej uviedli v roku 2015 v bratislavskom Štúdiu 12.
- 05 Jana Juráňová: *Misky strieborné, nádoby výborné*; 2015, Štúdio 12, réžia Alena Leľková; (zľava) Danica Matušová, Zuzana Konečná, Rebeka Poláková, Zuzana Porubjaková.

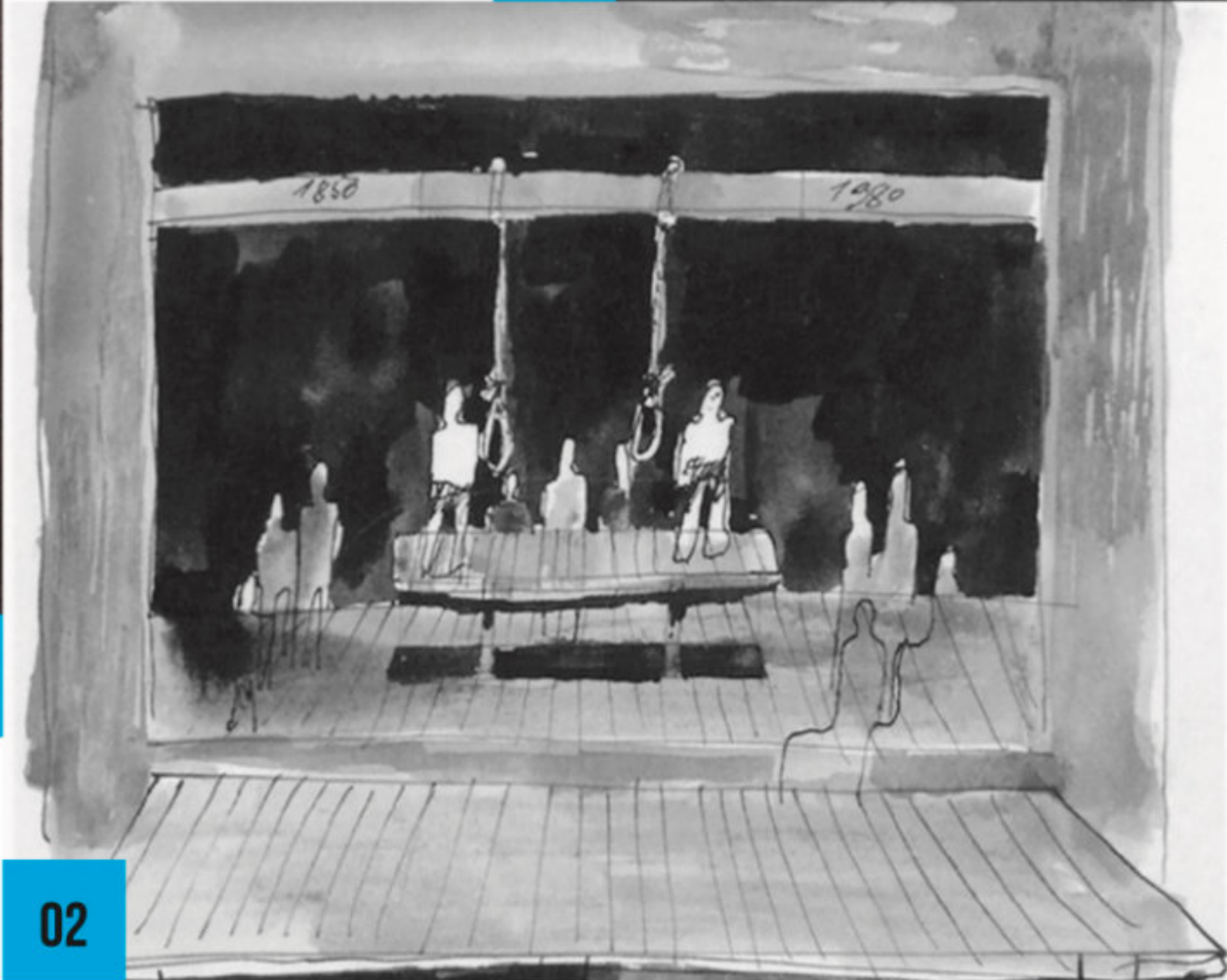

JOZEF MILOSLAV HURBAN AKO DRAMATICKÝ HRDINA

JOZEF MILOSLAV HURBAN,

01

02

03

Réžia: Pavol Haspra
Úprava: Anton Kret
Scéna: Vladimír Suchánek
Kostýmy: Helena Bezáčková
Hudobná spolupráca: Ľuba Pavlovičová-Baková
Pohybová spolupráca: Elena Lindtnerová-Krošláková
Premiéra: 14. februára 1981, Slovenské národné divadlo

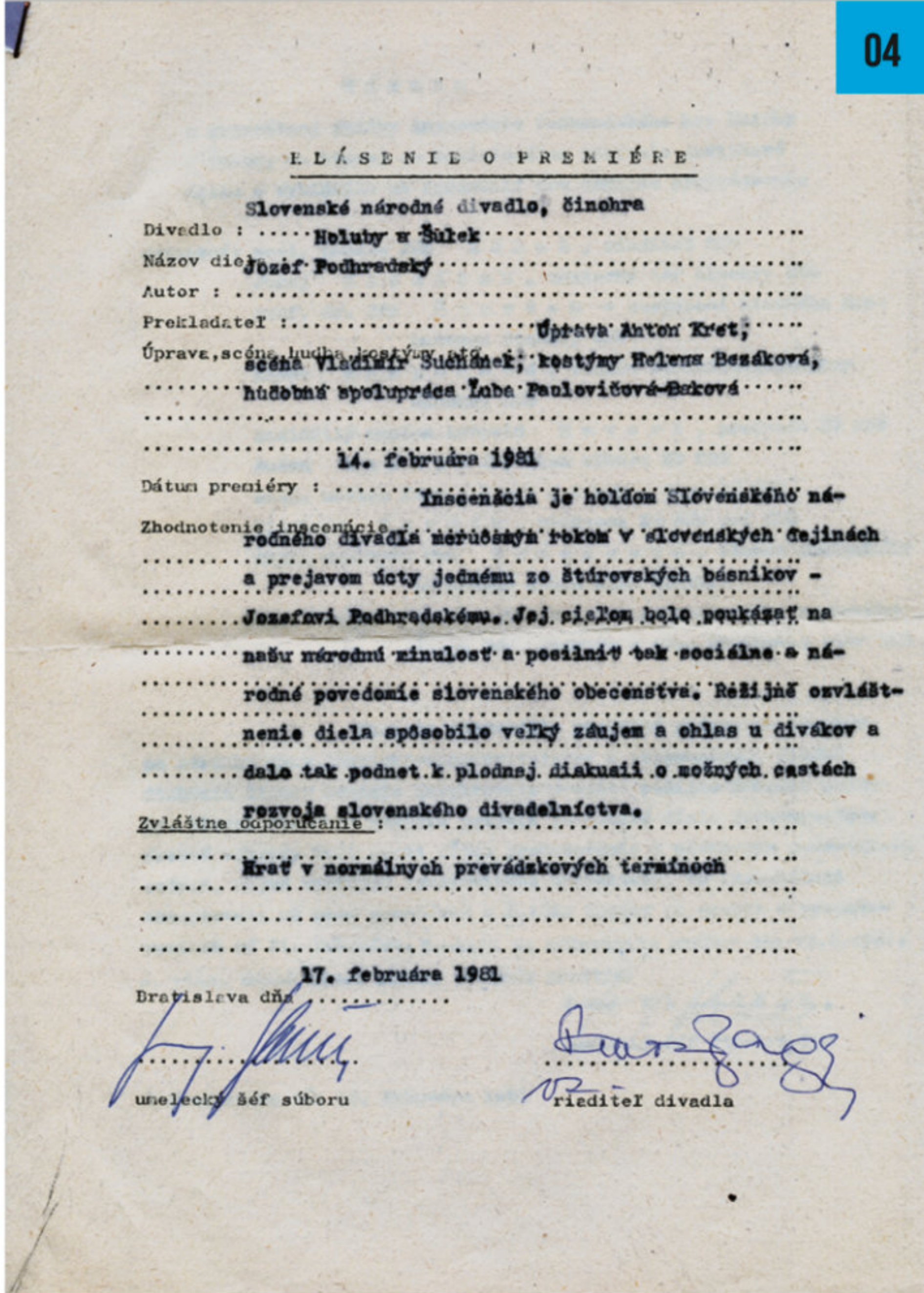
Účinkujú:
Juraj Slezáček (Šulek), Michal Dočolomanský (Holuby), Dušan Taragel (Černobel), Jozef Adamovič / Ivan Mistrík (Ján Francisci Rimavský / Jozef Miloslav Hurban), Anna Maľová / Zdena Studenková (Klementína), Eva Krížiková (Grófica), Anna Javorková (Dcéra, Bledá žena), Judita Vargová (Betuška, Priateľka), Eva Mária Chalupová (Žena, Sólistka, Druhá vojačka), Leopold Haverl (Učiteľ, Kaifáš), Dušan Jamrich (Bihor) a ďalší

- 01 Jozef Podhradský (1823 – 1915) – najdlhšie žijúci člen štúrovskej generácie; absolvent prešporského evanjelického lýcea, neskôr kňaz v Pešti a profesor na gymnáziách v Srbsku.
- 02 Scénický návrh Vladimíra Suchánka.
- 03 Leopold Haverl, Michal Dočolomanský, Juraj Slezáček.
- 04 Hlásenie o premiére – pred uvedením hry bolo potrebné, aby vedenie divadla ohlásilo viacerým inštitúciám požadované údaje o pripravovanej premiére. Išlo o zaužívaný schvaľovací proces, keď najmä dramaturgia divadiel vpisovali do formulárov povinné údaje.
- 05 Recenzia Jána Jaborníka na inscenáciu *Holuby a Šulek* (Večerník, 4. 3. 1981).

Ozbrojené vystúpenie Slovákov v rokoch 1848/49 ako prvý spracoval do dramatickej podoby Jozef Podhradský (1823 – 1915), ktorý sa rozhodol život legendárnych hurbanistov Karola Holubyho a Viliama Šuleka pretaviť do rozsiahlej romantickej hry pod názvom *Holuby a Šulek* (1850). Plný dojem z dramatických udalostí zobrazil Podhradský nielen tragický osud titulných hrdinov, ale aj priebeh revolúcie a postavenie Jozefa Miloslava Hurbana v Slovenskej národnej rade a jeho úlohu pri organizovaní vojenských vystúpení.

Podhradského kronika revolučných udalostí, v ktorej sa reálne videnie skutočnosti a miestami až naturalistická surovosť spájajú s romantickým pátosom, sentimentálnym pohľadom a nadsadeným entuziazmom, sa stala pre inscenátorov nepochybne výzvou. Režisér Pavol Haspra a dramaturg Anton Kret sa rozhodli romantickú drámu zrealizovať, sprítomniť a o hrdinských činoch z minulosti prehovoriť moderným scénickým spôsobom. Oslovil ich najmä aktuálny náboj v obsahu hry, zaujala bizarnosť umelecko-básnických obrazov a v neposlednom rade bohatý dej a obrovská tragika hlavných hrdinov. Tvorcovia vnímali hru ako svedectvo o atmosfére doby, o nadšení mladých revolucionárov a o ideách štúrovského pokolenia. Uviedli ju najmä z dôvodu, že súčasníkovi poskytovala možnosť uvedomiť si a pripomenúť zákonitosti národnej kontinuity a dôsledky národnej príslušnosti. Inscenácia *Holuby a Šulek* v Hasprovej réžii bola nielen „revolúciou“ v rovine interpretácie klasiky a využitia moderných režijných prostriedkov, ale aj novým pohľadom na národnú mentalitu a vyjadrením, že národ opäť túži spievať „pieseň svojej jari“. Dráma uvedená po prvýkrát až stotridsať rokov po svojom vzniku, priblížila divákovi udalosti revolúcie 1848/49, ale najmä vyslovovala to, čo vtedy nemohlo byť povedané nahlas.

HOLUBY A ŠULEK (SLOVENSKÉ NÁRODNÉ DIVADLO, 1981)

04

ŠTÚROVSKÉ divadlo sveta

Holuby a Šulek – hra z r. 1850 po prvý raz na scéne • Odvážne hľadanie a prekvapivý objav • V mnohom plodné riešenie

Vedeli sme sice, že po slovenskej romantickej drámy nie je skrz-naskrz ušatý uhorom. Ale až iniciatíva dramaturgie a inscenátorov činohry SND nás presvedčila, že aj na tejto skromnej pôde môže zakviesť divadelná úroda. Smutnohra J. Podhradského *Holuby a Šulek*, vydaná r. 1850 a doteraz odsúdená na ideál historického archívu a literárneho dokumentu, sa v úprave dramaturga A. Kreta stala nosným základom výkuku veľkolepého, a aj napriek mnohým neslávnej inscenáčnym problémom, pozoruhodného, tvorby na zameriavajú a katozistú inšcenáciu naplneného divadelného projektu našej reprezentatívnej činohry.

V kontraste s biedou a nerozvratnosťou nášho umelckého a najmä divadelného života v minulosti musíme odbočovať Podhradského pozoruhodný čin pri literárno-dramatickej a veru aj divadelnej výtlačku. Mnohé faktory nás opätujú omievať sa, že dôvernejšie poznali umelckú drámu národných diváckych národov. Srdce životných skúlok utrpeli Podhradského hrdinovia Klementína, tak ako sme ich videli aj v samotnej inscenácii, priam neodmysliteľnej analógie sobery Shakespearovho Othella. Aj mnohé nie súvislosti rozochvávajú úvahy o tom, že Podhradský

patrí pri obráz, vedene častým spoločom v pozostávajúci oscilácii medzi humorno-romantickým nadhľadom a smutno-dramatickým komentárom, osobitne však nie mesta, kde inscenácia pripomína podobu a atmosféru akéhosi teatru mundi, divadla sveta, hoci aj v malých slovenských podmienkach, kde dokázala zavŕať pôsobivú, zároveň formálnu, a istým zosledbenému smerujúcu konfrontáciu. Divka v dejných udalostiach a dejných udalostiach v živom prostredí scény na bojisku, scény na ceste, v približujúcej lóžie, na scéne, scéne Kallida koptisavými vypočítavými sedákmi. Práve tu sa nachádza je vyhliadka na hru V. Suchánka. Konštrukcia z drevených trámov, memorandá, plastický evokoval dobovú atmosféru prostredia školy či spoločnej záhy, ale s kombináciou a primerane štylizovaním „ochotníckej“ malovanosti či kaligrafie kultúry doplnkami vytvárala ono „javné spásy“, pričom sa mohol vertikálne pohybu trámov zúčastniť v ich vlnitostnom divadelnom a obrátenom využití (súdy tribunál, síbenica).

Škoda, že režisér nezapočítal a nerozoznal inscenáciu priek z nepokojivých postáv. Akéto v záujme jej sugestívnej dynamiky a divadelnej ľahrebnosti podľahol väbeniu nekončujúcich možnosti divadla na divadle a predstavte bezbranných možnosti romantického mienajú žánrov.

K ROVINE PROSTRIEDKOV, vychádzajúcich z predstáv o navonok ochotníckom prave a humornom-rizicky šarbateným scénam, kde sa rozakryvali ani humanistické, horšie strány ľudových postáv, tak postupne pribúdala palata svojich rovin a svojich žánrov. Ne-

chybala medzi nimi ani karikatúra a dost hrubozrná fraška. Vznikal dojem, že inscenácia – bez premenlivých pravidiel hry – sa uchýľuje k tomu, čo sa im práve hodí a čo potvrdzuje momentálnemu účelu. Najväčšími sa rozpor prebábi, keď sa inscenácia, inak budovanej dost dôsledne a interpretáciou nadstavom a zároveň svedčím, objaví opäť. Zbytočne pochme, že až ľudomysľom ne traktované, zame scény zo života štúrovského miléda. K tomu možno pridať dost nejasný pokus orientáciu národovetne a vlastenecky v obrazu javovných silností, hoci práve národovetne sa táto hra v dost staromódnej a deklamátornej podobe pripätala doľah výpom inscenácie. Zdá sa, že hodnotami a moderné umeleckej pôsobnosti inscenácie by tak prešla, keby sa aj na rovni zobrazenia národných dejavov, ktoré Podhradský vnímal celkom bezpečne, sa pochopiteľným dobovým ohromením, pozrel realizátor, zložitosti a možno aj kritické, nie priama historické skutočnosti: ten čo sa revolučným pohybom podkopával moc ciarakej Viedne upratila, hľadne zúžovala so slovenskými národovcami, ktorí sa k nej v stálych a rozporoch rokov meruových príklonov, hľadať pri nej priam a pochopenie pri prebojovaní národných práv a požiadaviek. Štyl nad osudom Holubého a Šuleka, ako vsm ho predstavila inscenácia, kľučovalo zo vlna a rovinového emocionálneho ťahu inscenácie. Mali by však parafrazať Dobrotu slova Herackého paradoxu, kanof aj z mozgu. Z rozporov uvedomíme si, že hľadá racionalnej analýzy tragického postavenia hrdinov v stálych a rozporoch historických pohyboch. Škoda, že inscenátorovi v jeho koncepte nepomohli aj text písnie „mladý sedliacki pas-sal na jarko a výkon hľadného predstavenia J. Šuleka. V postave Šuleka zohľadni jeho vnútornú utlačenosť a zmer pri národnosti prave. Kým on dokázal presadovaním národného motívu žiadovoť in-scenáciu, trochu nekompatibilná a roz-pytaná kresla Holubého v smere-mi Dobrotomanského odzrkadľovala jeho negatívne inscenáciu tendencie. Z mimoriadne početného herackého sklonu zagal L. Haverl ako účel-organizátor slávnosti, ktorý slobodne prebral Kallida hercky hrdinovi na podstatu čerta či diabla zo svedom veľkých hier a z produkci ľudstva na J. Jaborníka.

01

- 01 Plagát k inscenácii.
- 02 Tomáš Maštaľár, Ján Gallovič, Štefan Bučko, Robert Roth, Branislav Bystriansky.
- 03 Inscenačný text s poznámkami dramaturgičky.
- 04 Tomáš Maštaľár, Ivana Kuxová.
- 05 Recenzia Mirona Pukana na inscenáciu *Prorok Štúr a jeho tiene* (kad – konkrétne g divadle, 2015, roč. 9, č. 7, s. 18 – 23).

04

05

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

02

16

Slovenský dramatik Karol Horák v hre *Prorok Štúr a jeho tiene* (2015) s podnázvom *Zjavenie, obetovanie a nanebovstúpenie proročka Ľudovíta a jeho učeníkov* formou koláže dokumentárnych faktov a domyslenej fikcie ponúka nielen nové čítanie životných osudov členov prvej Slovenskej národnej rady – Ľudovíta Štúra, Jozefa Miloslava Hurbana a Michala Miloslava Hodžu, ale zároveň pozoruhodným spôsobom odкрýva národné dejiny. Titulného hrdinu spoznávame na prahu revolučných rokov 1848/1849 a zároveň sledujeme životnú púť jeho vrstovníkov a priateľov. Hra ponúka konfrontáciu dvoch sfér – na jednej strane stojí svet mužov v protiklade k svetu žien a na strane druhej sledujeme otvorený svet revolučných udalostí a súkromie kňazských domovov (domácnosť Hurbanovcov a Hodžovcov). Vo viacerých polohách je predstavený aj Jozef Miloslav Hurban – kňaz, otec rodiny a vodca revolúcie – ktorý zápasí nielen s vonkajším nepriateľom, ale najmä so sebou samým, s opodstatnením a zmyslom vlastných rozhodnutí. V inscenácii *Prorok Štúr a jeho tiene* ponúkajú tvorcovia dva pohľady na osobnosti našich dejín – ten prvý rozvíjajú v rovine vzťahov a ten druhý v rovine revolučných bojov. Cieľom oboch optík je odkrývať biele miesta slovenskej histórie a aktívne zapájať diváka do procesu vytvárania „nového“ obrazu o tých, ktorí zanechali podstatnú stopu pri tvorbe národnej identity. Inscenátori sa usilovali v intelektuálnych i krvavých bitkách odhaliť pulzujúci dramatický nerv a pomocou triezveho hereckého prejavu búrať zaužívané kultúrne mýty. Inscenácia je spleťou historicky verných faktov a intímnych, dramatikom vymyslených spovedí triumvirátu dobovej slovenskej inteligencie.

ZACH Vpred! (Rej.)
BLOUDEK Zlošte zbraň! (výkrik veľenia na oslavu víťazstva.)
– Víťória! Vivat revolúcia! Šampanské. Krátky briefing veľmi, komentár boja.)
HURBAN Naši ľudia odobroji talianskych ceccopierovcov, čo bojujú na strane cisára.
HODŽA ŠTÚR To ich veľteliť nahukali proti nám.
ŠTÚR Naši im brali pušky, sumky s nábojmi. Medzi Slovákmi, čo poznali taliančinu a Talianmi došlo k zbrataniu. Slováci volali: "Evvíva il Italiano! A naši protivníci: "Evvívano i Slovaci." Revólúcia nepozná hranice!
BLOUDEK Jedna bitka nevyhráva vojnu. Dnešné víťazstvo nepreceníť.
ZACH Ale naši vojaci bojovali statočne. Keby bol čas cvičiť ich v taktike...
HURBAN Rozhodujúce je srdce vojaka. To je naša taktika. My vieme, začo bojujeme.
JANEČEK Mali sme výhodu. Poznáme terén...
HURBAN Kraj poznajú aj ONI, bodcenili nás. Keď sme zhora na nich spustili paľbu, chceli ustúpiť, no na úskej ceste sa vozy a koče ťažko ošatili.
BLOUDEK Udreli na nich aj zbúrcovaní ľudia z okolitých dedín, ktorí sa spontánne pridali k povstaniu.
BLOUDEK Bol to veľtější boj.
HURBAN (Obotávajú, horskými chodníkmi vpadli z rozličných strán nepriateľovi do bokov, tepy v šoku začali cúvať, obkolesení zo všetkých strán. Potom slávna giria vďaka nohy na plecach.)
ŠTÚR Rátovali si hupý život a v strachu utekali ako šakali.
HURBAN Naša posťaranie rhušme takto úspešne preniesť na celú územie Slovenska.
X. POHREB
ŠTÚR Slováci! Dosiahli sme veľké víťazstvo. No teraz stojme nad rakvami hrdinských obrancov našich prirodzených práv na slobodný život. Stojíme tu nie preto, aby sme plakali v bezmoci nad mŕtvymi!

03

Réžia: Roman Polák
Dramaturgia: Miriam Kičiňová
Scéna a kostýmy: Peter Čanecký
Hudba: Vladislav Šarišský
Polyhbová spolupráca: Stanislava Vlčeková
Premiéra: 8. júna 2015, Slovenské národné divadlo

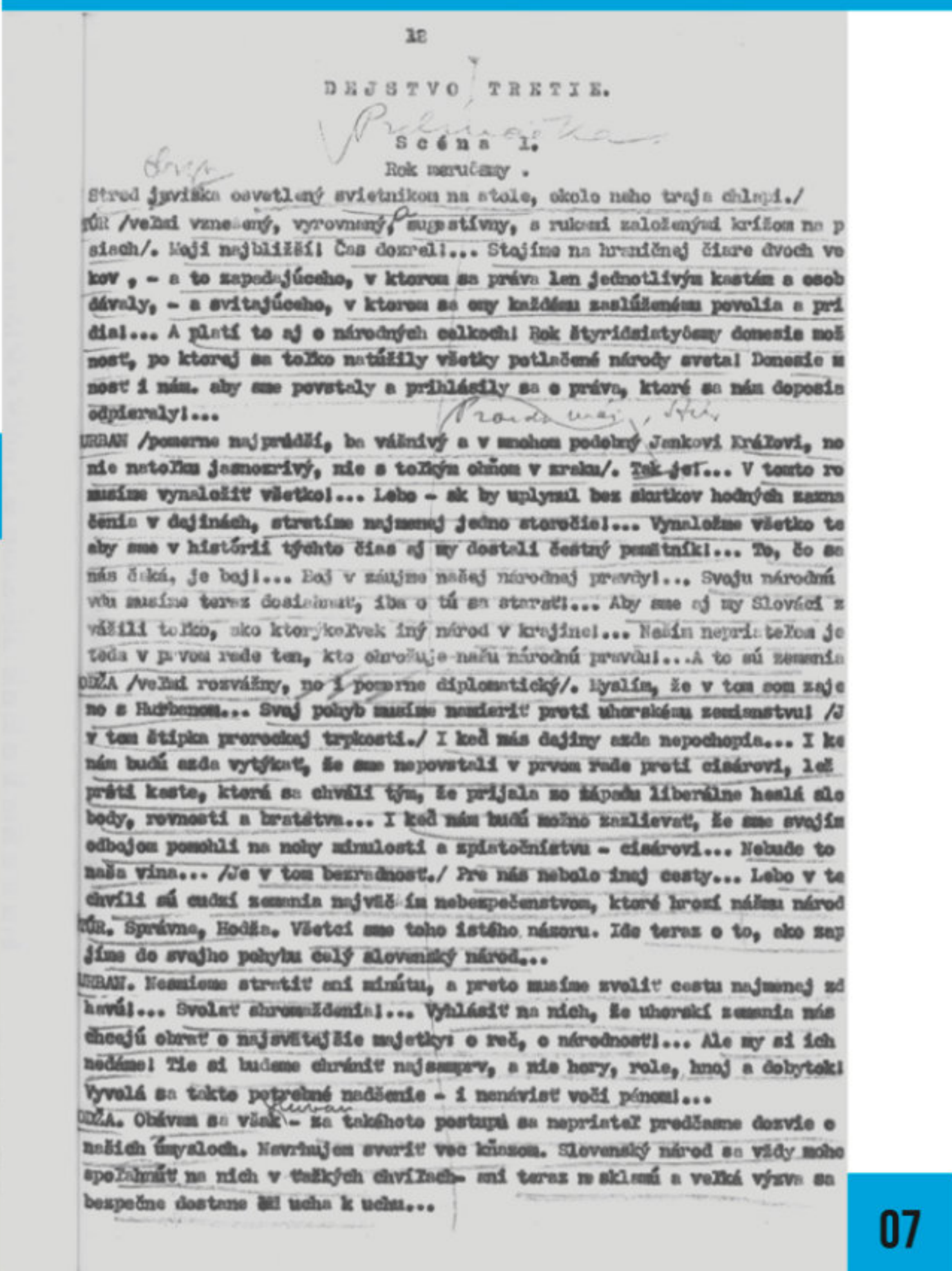
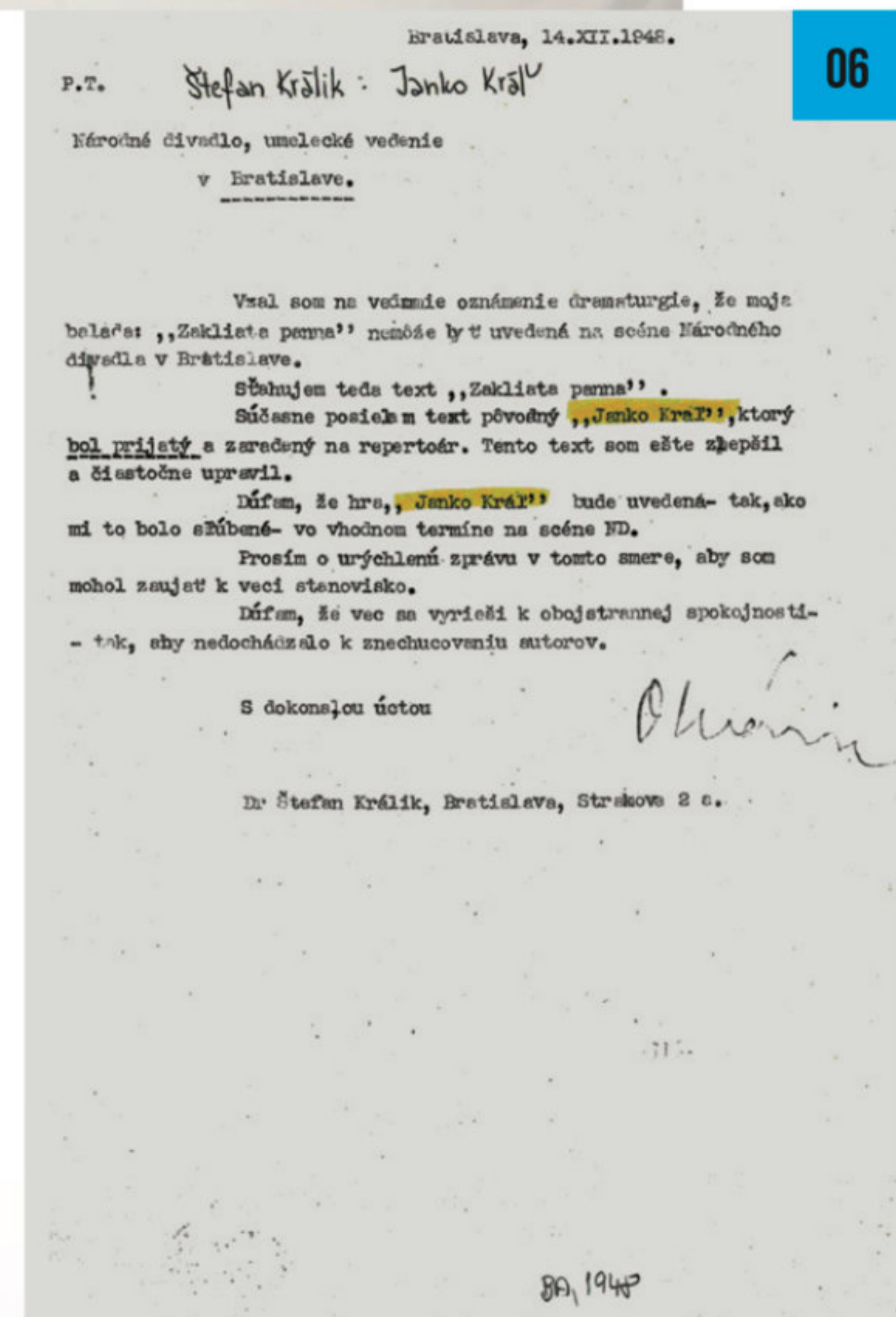
Účinkujú:
Robert Roth (Ľudovít Štúr), Tomáš Maštaľár (Jozef Miloslav Hurban), Ľuboš Kostelný (Michal Miloslav Hodža), Ján Koleník (Lajos Kossuth), Ľubomír Paulovič (Pokušiteľ), Ingrid Timková (Kornélia Kellnerová-Hodžová), Ivana Kuxová (Anička Jurkovičová), Dominika Kavaschová (Adela Ostroľúcka), Dominika Žiaranová (Mária Pospíšilová), Ján Gallovič (Bedřich Bloudek), Branislav Bystriansky (Bernard Janeček), Štefan Bučko (František Zach), Vladislav Šarišský (Klavirista)

PROROK ŠTÚR A JEHO TIENE (SLOVENSKÉ NÁRODNÉ DIVADLO, 2015)

HURBANOVCI A DIVADLO

- 01 Pozvánka na premiéru inscenácie.
02 Tibor Vokoun, Miroslav Beňuš, Tomáš Mosný.
03 Scénický návrh Miroslava Daubravu.
04 Scénický návrh Miroslava Daubravu.
05 Tibor Vokoun, Miroslav Beňuš, Tomáš Mosný.
06 Sprievodný list k hre *Janko Kráľ*, ktorý dramatik Štefan Králik zaslal umeleckému vedeniu Slovenského národného divadla.
07 Rukopis hry *Janko Kráľ* (1948).

DIVNÝ JANKO

(DIVADLO JÁNA PALÁRIKA V TRNAVE, 2016)

Réžia: Viktor Kollár
Dramaturgia: Martin Timko
Scéna: Ján Zavorský
Kostýmy: Jaroslav a Miroslav Daubrava
Hudba: Tomáš Vrávnik a kol.
Choreografia: Elena Kolek Spaskov
Svetelný dizajn: Juraj Jakabčín
Premiéra: 23. apríla 2016, Divadlo Jána Palárika v Trnave

Účinkujú: Tomáš Vrávnik (Janko Kráľ), Martin Krížan (Rotarides), Tomáš Mosný (Hodža, Valach, Pán), Miroslav Beňuš (Štúr, Valach, Martin), Tibor Vokoun (Hurban, Starý valach, Otec), Michal Blaho (Valach, Dráb, Hlásnik, Jano), Mária Jedľovská (Matka), Petra Blesáková / Lucia Bugalová (Zaklata panna), žiačky Súkromného tanečného konzervatória Dušana Nebylu v Trnave

JOZEF MILOSLAV HURBAN,

01

02

- 01 Peter Karvaš: *Bašta*; 1948, Slovenské národné divadlo, réžia Mikuláš Huba; záber z inscenácie; scénické návrhy Ladislav Východil.
- 02 Titulná strana bulletinu k inscenácii *Marína Havranová*, ktorá mala v réžii Ľubomíra Vajdičku premiéru 28. septembra 1968 v Divadle Slovenského národného povstania v Martine. Fotografia zachytáva priečelie martinského divadla ozdobené dobovým plagátikom.
- 03 Ivan Stodola: *Marína Havranová*; 1968, Slovenské národné divadlo, réžia Karol L. Zachar; Ivan Mistrík, Emília Vášáryová.
- 04 Jozef Gregor Tajovský: *Smrť Ďurka Langsfelda*, 1969, Krajové divadlo
- 05 Nitra, réžia Karol Spišák; zábery z inscenácie, scénické návrhy Bořivoj Slavík; (vpravo) František Kovár ako Ďurko.

04

05

03

Jozef Miloslav Hurban sa na profesionálnych javiskách objavil v rozmanitých podobách a interpretáciách. Príbeh národného hrdinu a jeho generačných druhov, najmä dobrovoľníkov ožíval na scéne pravidelne. Dramatici i divadelníci sa usilovali divákovi priblížiť nielen Hurbanove životné osudy, ale najmä osudy dobrovoľníkov a odkaz národného hnutia ďalším generáciám. Ako prvý dal dobrovoľníkom dramatickú podobu Jozef Podhradský v hre *Holuby a Šulek* (1850). Aj ostrý satirik Ján Chalupka sa rozhodol venovať téme revolúcie a v roku 1854 publikoval drámu *Dobrovoľníci*. Vlastnú interpretáciu revolučných udalostí ponúkol Jonáš Záborský, ktorý v dráme *Holub* (1866) pokračoval v polemike so štúrovcami. Obete revolúcie heroizoval aj Jozef Gregor Tajovský v dráme *Smrť Ďurka Langsfelda* (1923), aby hrou postavil živý pomník histórii a zároveň aktivizoval vtedajšiu spoločnosť. Záujem o historické témy prejavil v roku 1941 dramatik Ivan Stodola, keď pripravil hru *Marína Havranová* opisujúcu hrdinstvo ľudí z meruôsmeho roku. Potrebu dotvoriť námet z rokov 1848/49 možno pozorovať aj v dráme Petra Karvaša *Bašta* (1948), v ktorej sa konkrétna historická udalosť stáva iba jednou z kulís pre budovanie dramatického konfliktu. V hre demonštroval Karvaš paralely medzi revolúciou 1848/49 a Povstaním v roku 1944 s cieľom ukázať, že dejinný mechanizmus sa neustále opakuje a budúcnosť národa je determinovaná jeho vlastnou minulosťou. Dramatici a inscenátori často ponúkali divákovi novú podobu národných hrdinov a dejinných udalostí, aby odkrývali zaujímavé miesta domácej histórie a problematizovali obraz tých, ktorí zanechali stopu pri tvorbe národnej identity.

DOBROVOL'NÍCI NA SLOVENSKÝCH JAVISKÁCH

HURBANOVCI A DIVADLO